

کتابخانه معرفی مدیران

حجت الاسلام و المسلمین

سید محمد علی احمدی ابهری

هشتمین رئیس کتابخانه مجلس

منصوره تدین پور مدیر مرکز اسناد کتابخانه مجلس

یادداشت: به همراه چند تن از همکاران در دفتر کار حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا ابهری هشتمین مدیر کتابخانه مجلس شورای اسلامی حضور یافته و به گفتگو درباره نظرات و برنامه های آینده ایشان پرداختیم.

س - با سلام و تشکر به عنوان نخستین سؤال لطفاً بفرمایید هدف و انگیزه شما از قبول این سمت چه بوده و چه برنامه هایی برای آینده کتابخانه دارید.

ج - بسم الله الرحمن الرحيم؛ من تشکر می کنم از این که وقت گذاشتید و اظهار لطف کردید. من در سال های گذشته در مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم خدمت می کردم و عضو شورایی بودم که خدمات تحقیقاتی دفتر تبلیغات و کار سازماندهی کتابخانه ها را هم به عهده داشت و بحمدالله این شورا توفیقات چشمگیری در سازماندهی کتابخانه های دفتر تبلیغات به دست آورده بود، البته من جزیی از آن شورا بودم، اما این پندار به وجود آمده بود که شاید در ساماندهی کارهای کتابداری و اطلاع رسانی از من خدمتی بر بیاید. قبلاً هم بازدیدهایی از کتابخانه مجلس داشتیم. وقتی که پیشنهاد ریاست کتابخانه به من شد، احساس کردم شاید در این زمینه بتوانم منشاء خدماتی باشم، لذا پذیرفتم.

اما برنامه های کتابخانه مجلس به صورت کلی روشن بود و هست. کتابخانه مجلس به عنوان یکی از مهم ترین کتابخانه های کشور باید در جایگاه ویژه خودش قرار بگیرد، به نحوی که همراه با یکی دو

کتابخانه مهم دیگر پیشرو در بین کتابخانه های کشور باشد، و در ارتقای سطح علمی کار نقش موثری داشته باشد و حتی به عنوان یکی از غنی ترین و قدیمی ترین کتابخانه ها، پرچم دار باشد. برنامه اساسی ما هم از ابتدا رساندن کتابخانه مجلس به جایگاه واقعی خودش در کشور بوده و اقداماتی هم که انجام گرفته در تعقیب این هدف کلی بوده است.

س - حاج آقای ابهری، من دقیقاً یادم می آید که در روز معارفه، شما جمله زیبایی از ابوسعید ابي الخیر ذکر فرمودید که: «خدا خیر دهد آنکس را که به پای خیزد و قدمی فراتر از پیش نهد». نزدیک به چهار سال از حضورتان در کتابخانه می گذرد، لطفاً بخشی از این قدم ها را که در این مدت با کمک کارشناسان، مدیران و معاونین خودتان برداشته اید، بفرمایید؟

ج - معتمد در همه زمینه ها، انسان موفق کسی است که هر روز بتواند بر پای خیزد و گامی فراتر از پیش نهد. آموزه های دینی ما هم همین را می گوید: یک مسلمان باید هر روز نسبت به روز قبل تکاملی پیدا کرده باشد، حرکتی کرده باشد. ما در کتابخانه مجلس با یاری و همکاری کارشناسان متعهد و دلسوز، به پای خاستیم و گام هایی را فراتر از پیش نهادیم و باز هم روی سخن خودمان هستیم که هر روز باید گام های دیگری را به پیش بگذاریم. در اولین اقدامات پس از حضورم در کتابخانه مجلس، با تشکیل جلسات متعددی با مدیران و در بعضی موارد با کارشناسان کتابخانه و افراد دلسوز کتابخانه، حتی بعضی کسانی که در کتابخانه نبودند، ولی نسبت به جایگاه کتابخانه وقوف و آشنایی داشتند، به این نتیجه رسیدیم که باید حرکتی را در جهت بازسازی ساختار کتابخانه آغاز کنیم، لذا بعضی از مدیریت ها را در جهت انجام وظایف سازماندهی کردیم. چارت سازمانی ما بر مبنای مجموعه های ارزشمندی بود

که در کتابخانه داشتیم. بخش خطی، بخش چاپی، بخش نشریات که البته ما این بخش ها را حفظ کردیم و در یک چارت ماتریسی مدیریت های جدید را براساس وظایف محوله ایجاد کردیم؛ مثلاً فراهم آوری مواد و منابع چاپی بر مبنای چارت قبلی جزء دغدغه های مدیر بخش کتب چاپی بود، ولی در ساختار جدید، مدیریت مستقل پیش بینی کردیم که جز فراهم آوری دغدغه ای نداشت. این حرکت خوبی بود و ما توانستیم به فراهم آوری در کتابخانه حیات دوباره ای ببخشیم و این طور نباشد که مدیر بخش چاپی وقتی که از همه مشکلات و گرفتاری های سازماندهی، مرمت و اطلاع رسانی وقت اضافه آورد، به فکر فراهم آوری مواد باشد. ما در واقع کسانی را در فراهم آوری جمع آوری کردیم که هیچ دغدغه دیگری جز بحث فراهم آوری نداشتند و با روش های جدید و با تشکیل کمیته های مشاوره ای و اشراف به کارهای جدیدی که در بازار کتابداری و اطلاع رسانی عرضه می شود، به فراهم آوری مواد بپردازند و موفق هم بود، به نحوی که جدول های مقایسه ای ما رشد چشمگیری را نشان می دهد، البته این جز با احساس تعهد، مسئولیت و وظیفه شناسی که در بین کارشناسان و مدیران ما وجود دارد، ممکن نبوده است. همین طور در بخش سازماندهی نیز مدیریت مستقلی را به عنوان مدیریت سازماندهی و آماده سازی منابع شکل دادیم و در پی آن، حرکت های قابل توجهی را در کتابخانه شاهد بودیم، قبلاً در بخش سازماندهی بر مبنای طبقه بندی سنتی کار می کردیم و فقط امکان جستجو از طریق عنوان و مؤلف را داشتیم و امروز با حرکت خوبی که انجام شده در بسیاری از منابع ما پایگاه های اطلاعاتی ویژه داریم. مثلاً در کتب چاپی، نسخ خطی، نشریات، اسناد، اسناد تصویری، اشیای موزه ای و در همه منابع کتابخانه ای پایگاه هایی را تشکیل داده ایم که نزدیک به کامل شدن هستند یا مراحل زیادی را طی کرده اند. مدیریت اطلاع رسانی ایجاد شد و با استفاده از نیروهای متخصص در این زمینه کارهای خوبی انجام گرفت و در حال حاضر شبکه داخلی کتابخانه با صد ایستگاه، پاسخ گوی مراجعین و کارمندان است. بحمدالله روی اینترنت حضور داریم. صفحه وب سایت کتابخانه مورد استفاده بسیاری از علاقه مندان از سراسر جهان است. با شبکه بین المللی اینترنت ارتباط داریم و می توانیم این خدمات را به خوبی به مراجعین ارائه بدهیم. همین طور مدیریت مرمت و آسیب شناسی به طور مستقل ایجاد گردید. در تجلید و صحافی و فرآیند ترمیم کتاب کار بسیار انبوه بود که انجام شد و امروز در بسیاری زمینه ها به روز رسیده ایم. موزه پیش تر

به صورت نمایشگاهی دائمی، در سالنی که شرایط مناسبی نداشت و گاهی نوسان دما از ۴۵ درجه بالای صفر به ۲ درجه زیر صفر می‌رسید، نگهداری می‌شد که قطعاً برای آثار هنری، مخصوصاً تابلوها می‌توانست بسیار مضر باشد. یکی از کارهایی که در بحث استفاده بهینه از فضا انجام دادیم این بود که دو طبقه از ساختمان موزه نگارستان را، که در اختیار کتابخانه شماره دو بود، به موزه اختصاص دادیم و با یک وجین بسیار تخصصی، آن کتابخانه به صورت کتابخانه تخصصی در زمینه اسلام‌شناسی، ایران‌شناسی، شرق‌شناسی درآمد و موزه هم به عنوان «موزه مجلس شورای اسلامی» به آن ساختمان منتقل و شروع به فعالیت کرد. همین طور مرکز اسناد به صورت یک مرکز مستقل و البته مرتبط با بخش‌های دیگر کتابخانه به فعالیت خود ادامه داد و - بحمدالله - در مرکز اسناد هم شاهد حرکت‌های ارزشمندی بودیم.

مرکز پژوهش و آموزش کتابخانه تقویت شد و در زمینه نسخ خطی گروه‌های علمی، تخصصی تشکیل گردید و هر گروه نسخه‌های مرتبط با زمینه تخصصی خودشان را بازنشاسی و در شورای پژوهشی، بحث تصحیح و احیا و انتشار آنها را مطرح می‌کردند و مواردی که تصویب می‌شد، با استفاده از همکاری محققانی در بیرون از کتابخانه، تصحیح و احیا گردید. در این زمینه‌ها هم شاهد فعالیت‌هایی هستیم که در کمتر کتابخانه‌ای در این سطح کار انجام شده است. ما در حدود ۱۱۲ طرح در شورای پژوهشی به تصویب رساندیم و از این‌ها، ۳۲ اثر تا به حال ترجمه و احیا شده است؛ یکی دو تا ترجمه و بقیه احیا و تصحیح است که منتشر شد. در حدود ده اثر زیر چاپ داریم و هفتاد اثر در دست تصحیح است. طرح گنجینه بهارستان که قبلاً هم یک شماره منتشر شده بود، با یک دیدگاه جدید که تأکید بر احیا و انتشار رساله‌های خطی به صورت موضوعی داشت، مورد بررسی قرار گرفت. بسیاری از کتابخانه‌ها رساله‌های خطی شان را در ده، دوازده جلد منتشر کرده‌اند، اما اشکالی که دارد، پراکندگی موضوعات است، اما کتابخانه مجلس اکنون در گنجینه بهارستان اقلاناً، در هشت موضوع رساله‌ها را در کنار هم منتشر می‌کند. این که می‌گوییم اقلاناً، به خاطر این است که در یکی از موضوعات یعنی علوم و فنون تقسیمات بیشتری خواهیم داشت. این کار ارزشمندی است. در آغاز کار از همکاری آقای دکتر شمس استفاده می‌کردیم. ایشان هم به افرادی که سابقه این کار را داشتند مراجعه کرده و تقریباً همه می‌گفتند که این کار نشدنی است، ولی با پی‌گیری و جدیت دوستان کارهای خوبی انجام شده است و امیدواریم ادامه‌اش بسیار روشن‌تر و چشمگیرتر باشد.

همه این‌ها آثار و ثمرات بازنگری در چارت سازمانی بود و غیر از این، بحث فضای کتابخانه بود. که ما خیلی مشکل داشت و من یادم می‌آید که مخازن ما پر بود و امکان وارد کردن کتاب جدید را به مخازن نداشتیم، لذا طرح استفاده بهینه از فضای کتابخانه را اجرا کردیم. البته هنوز مسئله کمبود فضا در کتابخانه وجود دارد که امیدواریم با توسعه بنای کتابخانه این مشکل برطرف شود. با اجرای این طرح، محیط کاری متناسب با شأن کارکنان و کارشناسان کتابخانه فراهم شد، که البته هنوز هم راضی‌کننده نیست، ولی با توجه به مضیقه‌هایی که در مسئله فضا داریم تا حدی قابل قبول است. یادم می‌آید که بعضی از دوستان ما در راهروها و پاگردهای پله‌ها کار می‌کردند؛ به نحوی که من همه قسمت‌های کتابخانه را بازدید کرده بودم و به آن قسمت نمی‌رفتم. گفتند به قسمت ما سر نمی‌زنید، گفتم از خجالت است برای این که من یک اتاق بزرگ خوب دارم، آن وقت بیایم بازدید کنم از دوستانی که در پاگرد پله‌ها کار می‌کنند. یادم می‌آید جز یکی دو بار به آنجا سرکشی نکردم، احساس می‌کردم بایستی برای کارشناسانمان یک کاری بکنم که تا حدودی فراهم شد. الان فضای کاری ما اگرچه فشرده و متراکم است، اما لاقلاً تا حدودی با توجه به همه کمبودها، بهتر شده است. همین‌جا باید قدردانی بکنم از دوستانی که همه سختی‌ها و زحمات و تراکم‌ها و فشارها را تحمل کرده و می‌کنند، برای این که کتابخانه روزآمد بشود و بتواند خوب سرویس بدهد و به جایگاه واقعی خودش نزدیک بشود. برنامه مجموعه سازی، یعنی تقویت و تکمیل مجموعه‌هایمان به خوبی انجام شد؛ به نحوی که بسیاری از نقایصی که داشتیم برطرف شد؛ مخصوصاً با آن دیدگاهی که در کتابخانه حاکم است که در برنامه فراهم آوری به هیچ وجه به سقف بودجه مشخصی پابند نباشیم و حتی از مواردی حذف کنیم و به بحث فراهم آوری بپردازیم. این مدنظر ما بوده و هست. این موضوع باعث شد که با حضور قوی‌تر

در نمایشگاه‌های داخلی و خارج از کشور حضور یافته و با خرید منابع بر غنای مجموعه کتابخانه بیفزاییم. همه این‌ها نشان می‌دهد که تا حدودی توانسته‌ایم به سخن اولیه خودمان وفادار باشیم و گامی به پیش برداریم.

س - به نظر می‌رسد کتابخانه مجلس چند سالی است که توجه خاصی را به مسئله نسخه‌های خطی پیدا کرده و در ابعاد مختلف، از جمله خرید نسخه‌های خطی، تهیه میکروفیلم، احیا نسخه‌های خطی و... اهتمام ویژه‌ای را نشان می‌دهد. البته یکی از دلایل اهمیت کتابخانه مجلس، داشتن گنجینه عظیم نسخه‌های خطی است، مانند بعضی از کتابخانه‌های بزرگ دیگر، اما چرا کتابخانه مجلس این قدر تأکید می‌کند به این که نشریه تخصصی داشته باشد؛ هر ساله بزرگداشت حامیان نسخ خطی و هر سه سال یک بار سمینار نسخه‌های خطی را برگزار کند.

ج - در این جا نخست باید توضیحی بدهم و آن این که ما کارهایمان تنها منحصر به بحث نسخ خطی نیست. ما برای مدرن و روزآمد کردن کتابخانه هم فعالیت‌هایی را داشته‌ایم و گام‌هایی را برداشته‌ایم، اما در زمینه نسخه‌های خطی همان طور که فرمودید از کتابخانه مجلس این انتظار می‌رود که به عنوان یکی از گنجینه‌داران غنی نسخ خطی کشور این وظایف را به عهده بگیرد. واقعیت این است که در هر یک از این زمینه‌ها که فعالیت را آغاز کردیم، احساس نیاز می‌کردیم. یعنی در جامعه ما باید برداشتی که از نسخ خطی در ذهن بعضی از مردم ما هست و به عنوان یک شیء موزه‌ای و یک شیء عتیقه به آن می‌نگرند، تغییر کند. باید فرهنگ سازی بشود، بدان گونه که مردم احساس کنند این‌ها بازمانده‌های دوران پرچم داری علم و دانش در بین ایرانی‌ها و مسلمان‌هاست. این‌ها منابع اطلاعاتی هستند، نه اشیای موزه‌ای؛ کتاب هستند و همین امروز هم ناقل معلومات قرون گذشته، مردم

و دانشمندان کشور ما به نسل امروز هستند که مردم باید به آنها توجه بکنند و از آموزه‌های آنها استفاده نمایند و در حفظ و نگهداری آن دقت‌ها و توجه داشته و به تصحیح و انتشار و مطالعه آنها اقدام نمایند. همه این‌ها اقتضا می‌کرد که در کشور ما مسئله‌ای به نام بزرگداشت حامیان نسخ خطی مطرح بشود و در اذهان مردم ما این مسئله شکل بگیرد و فرهنگ سازی بشود. این کار بایستی در کشور ما انجام می‌گرفت. همین طور مجله تخصصی نسخ خطی، که لااقل یکی در کشور لازم داشتیم یا فعالیت‌های دیگری که باید در سطح جامعه انجام می‌شد. آن چه مربوط به خودمان است، به عنوان وظیفه خودمان انجام دادیم. به عنوان یک اقدام حفاظتی بایستی از نسخ خطی میکروفیلم تهیه می‌کردیم یا به نحوه دیگری آنها را حفظ می‌کردیم. این‌ها سرمایه‌های ارزشمند علمی است که در دست ما به عنوان امانت قرار دارد. همه کتابخانه‌ها باید این اقدامات حفاظتی را انجام دهند که بعضی کرده‌اند و بعضی مشغولند؛ اما آن چه که به عنوان اقدامات اجتماعی است، در واقع ما احساس کردیم که کتابخانه مجلس یکی از کتابخانه‌هایی است که توقع انجام این کار از آن می‌رود، حالا اگر بشود باید این کارها را با همکاری و همراهی بقیه مراکز و کتابخانه‌های بزرگ کشور انجام داد. ما تلاشمان در همین راستا بوده است و اگر حتی تنها هم بمانیم، باید انجام بشود. تاکنون ما قدم‌هایی را برداشته‌ایم و - انشاءالله - باید ادامه بدهیم. طبیعتاً شروع هر کاری مشکلاتی دارد و با ریسک‌ها و احتمال خطرهایی روبرو است. به هر حال یک کسی باید این کار را شروع کند. در مورد کارهایی که ما شروع کردیم مثل نامه بهارستان یا بزرگداشت حامیان نسخ خطی، من مکرراً به دوستان یادآوری کرده‌ام که این کاری است که ما شروع کردیم و باید شروع می‌کردیم؛ مسلماً بعد از دو، سه سال و انتشار چندین شماره اگر متولی دیگری پیدا بشود، ما پافشاری بر این که حتماً خودمان انجام بدهیم، نداریم. مهم این است که باید در کشور انجام می‌شد و ما این توفیق را پیدا کردیم که بعضی از این کارها را شروع کردیم. خیلی کارهای دیگر هست که باید انجام شود؛ مثلاً در کشور ما یک بانک میکروفیلم سراسری بایستی وجود داشته باشد. خوب اگر ما ببینیم جای دیگر شروع کرد، کمک می‌کنیم؛ ولی اگر ببینیم کسی شروع نمی‌کند، طبعاً این یکی از برنامه‌های آینده ماست که بتوانیم این قدم را برداریم و لااقل در مرحله اول، نسخ خطی موجود در درون کشور را در یک بانک گردآوری کنیم، تا لااقل میکروفیلم نسخ در یک جایی حفظ شود و بعد بپردازیم به این که از نسخ خطی اسلامی و نسخ خطی فارسی در سراسر دنیا میکروفیلم داشته باشیم.

این‌ها سرمایه‌های ما هستند. اگر بنا باشد که هر کدام از حفاظت و جمع‌آوری آنها شانه خالی کنیم، چندی نمی‌گذرد که این سرمایه‌های ارزشمند از دستمان می‌رود. ما احساس وظیفه می‌کنیم که لااقل قدم‌های اول را برداریم و واقعاً در بقیه کارها هم نشان داده‌ایم که به انحصار و این که حتماً به نام ما باشد، حتماً ما انجام بدهیم، پابند نیستیم. این کار باید در کشور انجام بشود. امیدمان هم این است که همه با ما همکاری کنند و حتی اگر هم همکاری نکنند، وظیفه خودمان می‌دانیم و - انشاءالله - انجام می‌دهیم.

س - شما اشاره داشتید به بعضی از تلاش‌هایی که کتابخانه در سال‌های گذشته انجام داده و در انجام آنها موفق هم بوده و چه بسا کارهای ریز و درشت زیادی که در این گفت و شنود از قلم افتاده است. به نظر شما پشتیبانی مجلس از کتابخانه در احراز این موفقیت‌ها چه قدر بوده است. ج - واقعیت این است که در سال‌های اخیر مشکلات و مسائل اجتماعی و تنش‌های سیاسی که در کشور ما مطرح بوده، اجازه نمی‌دهد که ما توقع خیلی زیادی از مجلس برای پشتیبانی از کتابخانه داشته باشیم. با این حال پشتیبانی‌های خوبی از کتابخانه شده مخصوصاً شاهد پشتیبانی‌های خوبی از طرف رؤسای مجلس در دوره پنجم و ششم بودیم؛ ولی از گرفتاری‌ها و مشکلات کشور، مقداری هم به کتابخانه سرایت کرده است. مسئله کمبود بودجه و امکانات را داشته‌ایم و طبعاً توقع ما خیلی بیش از آنی است که تا به حال بوده، یعنی این انتظار را داریم که این کتابخانه به عنوان کتابخانه پارلمانی کشور، بیشتر از این‌ها مورد توجه مجلس و مجلسیان قرار بگیرد. باید نیازهای کتابخانه مورد توجه قرار بگیرد و مجلس ارتباط بیشتری با کتابخانه داشته باشد و آقایان نمایندگان از منابع کتابخانه بیشتر استفاده کنند. به این مسئله هم توجه کنیم که اگر کتابخانه مجلس ما یک کتابخانه پرآوازه، پیشرو و روزآمد در سراسر دنیا باشد، کتابخانه‌ای که در کارهای علمی و فرهنگی در سطح بین‌المللی فعال و مطرح باشد، مایه آبرو و افتخار مجلس خواهد بود. چون کتابخانه ما کتابخانه مجلس شورای اسلامی است. در مقابل اگر خدای ناکرده شاهد سستی و خمودگی و عقب‌افتادگی کتابخانه باشیم، قطعاً برانزنده مجلس نخواهد بود. لذا ما معتقدیم که اگر مجلس از کتابخانه پشتیبانی کند، از خودش پشتیبانی کرده است. کتابخانه و مرکز پژوهش‌ها پیشانی فرهنگی مجلس در مقابل محققان، مولفان، دانشجویان و فرهنگیان جامعه است. اگر بتواند خوب ارائه خدمت کند، برای مجلس

خوب است لذا خواسته ما توقع بی‌جایی نیست و با وجود این که معتقدیم مجلس مشکلات و گرفتاری‌های زیادی دارد و در وضعیت فعلی کشور، وظایف بسیار بزرگ و مسئولیت‌های مهمی را به عهده دارد، اما بهر حال کتابخانه هم باید یکی از دغدغه‌های مهم مجلس باشد. لذا توقعی را که ما از مجلس داریم، به عنوان حمایت از کتابخانه، توقع بی‌جایی نمی‌دانیم، یعنی اگر بخواهست‌های ما توجه بشود برای نمود فرهنگی مجلس قطعاً مفید است.

س - این جا فکر می‌کنم لازم است به مسئله کارکنان قدیمی کتابخانه بپردازیم و آن چه معضلات قانونی برای این کارکنان و برای کتابخانه پیش آورده است. لطفاً نظر تان را درباره این مسئله بفرمایید. ج - در مورد همکاری که از کارکنان مجلس و در خدمت کتابخانه بوده‌اند، من معتقد نیستم که مشکل قانونی داشته باشند. نداریم جایی که صراحتاً در قوه مقننه، کارکنان مجلس نتوانند در کتابخانه مجلس انجام وظیفه کنند، این منع قانونی را نداریم، ولی حتی آن عزیزانی که معتقدند این منع قانونی وجود دارد و تاکید می‌کنند به مسئله طولانی شدن ماموریت، در حالی که من معتقد نیستم که این اصلاً ماموریت باشد، بعضی از کارکنان مجلس از روز اول استخدام شدند و پست‌هایی در مجلس دارند که کار کتابداری است. ۳۰ پست کتابداری در مشاغل مجلس داریم. هیچ مشکلی نیست که مجلس کارمندی داشته باشد که در کتابخانه کار کنند. تصویب اساسنامه در سال ۱۳۷۵ برای تقویت کتابخانه بوده و برای ایجاد ردیف بودجه مستقل، نه در اساسنامه و نه در قوانین دیگر منعی برای این موضوع نداریم. اما حتی اگر بگوییم که منع قانونی دارد و مدت ماموریت باید محدود باشد، آن هم راه حل دارد. اگر مجلس این توجه را بکند که رونق و رواج و پیشرو بودن کتابخانه مایه افتخار مجلس است، این همراهی را با کتابخانه خواهد کرد که شش ماه به شش ماه ماموریت کارکنانش را تمدید کند، مخصوصاً وقتی به این احساس برسیم که کسانی بیش از ۲۰ سال در کتابخانه کار کرده‌اند؛ از روز اول برای کتابخانه استخدام شده‌اند و امروز از ارکان فعالیت و کار در کتابخانه هستند. با توجه به سوابق و تجربیات و نقش مهمی که دارند، باید این تجربیات را به کارکنان جدید کتابخانه منتقل کنند. از آن روز که با اصرار و فشار، پایان ماموریت این دوستان زده شد و به مجلس مراجعه کردند تا به حال بعضی از بخش‌های ما واقعاً در فعالیت‌شان کاستی‌هایی دیده می‌شود. البته دوستان دیگرمان تلاش می‌کنند که کارها به رکود کشیده نشود، ولی به هر حال یک باره خالی شدن ۱۷ نفر از کارکنان کتابخانه و

ارائه ندادن خدمت از جانب آنها آثار شکننده‌ای بر کتابخانه داشت. امیدمان این است که با عنایتی که در مجلس سراغ داریم و با پی‌گیری‌هایی که کرده‌ایم، لاقلاً یک بخشی از آن جبران شود.

س - صحبت نیروی انسانی شد، بد نیست این سوال را هم بپرسیم که کتابخانه مجلس برای دست‌یابی به اهدافش تا چه حد از نیروهای دانش‌آموخته کتابداری در سطوح مختلف کارشناسی تا مدیریت و معاونت بهره می‌برد.

ج - البته در سال‌های اخیر تاکید بر این بوده که از تعداد نیروهای دانش‌آموخته و فارغ‌التحصیل رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی استفاده بیشتری بکنیم و افزایش نیروی ما هم از حدود چهار سال پیش به این طرف، منعطف به همین موضوع بوده است. البته توجه دارید که در سال‌های گذشته شاهد بودیم که نیروهای غیرمتخصص هم در کتابخانه جذب شده‌اند و این از مشکلات و گرفتاری‌های کتابخانه است. شاید به خاطر این که در کنار مجلس قرار گرفته و شاید به خاطر این است که در بسیاری از موارد نمایندگان محترم احساس می‌کنند که کتابخانه باید رعایت بعضی از درخواست‌های آنها را برای اشتغال بعضی از افراد بکند و گاهی ما در فشارهایی قرار می‌گیریم. اما جهت‌گیری کلی ما این بوده که از نیروهای متخصص استفاده کنیم و سطح تحصیلات تخصصی را در کتابخانه بالاتر ببریم.

س - لطفاً مقداری از خودتان، سوابقتان، سوابق اجرایی، علمی، تخصصی اگر ممکن است بفرمایید.
ج - در سال ۱۳۳۵ در یک خانواده روحانی به دنیا آمدم، تحصیلات مقدماتی و ابتدایی و دبیرستان را در قم و تهران تا مرحله دیپلم گذراندم در سال ۱۳۵۸ از مجتمع آموزش عالی قم وابسته به دانشگاه تهران لیسانس حقوق گرفتم. در اوائل تشکیل سپاه پاسداران مدتی به عنوان مسئول کارگزینی کل سپاه و مدتی به عنوان عضو شورای قضایی سپاه خدمت کردم، و شاید همان جا بود که احساس کردم دانسته‌های حقوقی ما باید بیشتر مستند به مبانی فقهی و اسلامی باشد و بنابراین تحصیل در حوزه علمیه قم را که به طور ناقص در دوران دانشجویی در قم انجام داده بودم و با موانعی فراز و نشیب‌هایی را طی کرده بود و خیلی جدی نشده بود بعد از سال ۵۹ با حضور جدی در حوزه علمیه قم پی‌گیری کردم و تا سال ۷۰ صرفاً مشغول این امر بودم. سپس در کنار آن تحصیلات دانشگاهی را در رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی در دانشگاه تهران ادامه دادم در سال ۱۳۷۳ به درجه فوق لیسانس حقوق جزا و جرم‌شناسی نائل شدم و همچنان به تحصیلات

حوزوی با جدیت ادامه دادم. بعضی کارهای تحقیقاتی و ترجمه هم انجام می‌دادم. در کنار این دروس هم، مدیریت واحد ترجمه مرکز تحقیقات دفتر تبلیغات را به عهده داشتیم. در ضمن از کارهای تبلیغاتی ویژه روحانیت هم هیچ‌گاه دست برنداشتم. در دوران دفاع مقدس در جبهه‌های دفاع به عنوان کارهای تبلیغاتی و مطابق معمول حوزه‌ها در ایام تبلیغی مثل ماه محرم و رمضان به نقاط مختلف داخل و یا خارج از کشور اعزام می‌شدم. در سال ۱۳۷۵ چند ماهی در انزلی امام جمعه و مدیر مرکز اسلامی وین بودم. مدتی به عنوان مدیر امور حقوقی و مجلس دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم فعالیت می‌کردم و در نهایت در مهر ماه سال ۱۳۷۷ این توفیق را پیدا کردم که خدمتگزار این گنجینه عظیم فرهنگی کشور یعنی کتابخانه مجلس شورای اسلامی باشم که - بحمدالله - تا بحال این توفیق ادامه داشته و در خدمت کتابخانه هستم.

س - آقای ابهری همان طور که مستحضرید در سال ۱۳۷۵ اساسنامه کتابخانه توسط مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در واقع بستر یک سری فعالیت‌های جدی در کتابخانه به وجود آمد. بخشی از آن را در مصاحبه قبلی با آقای دکتر فدایی داشتیم و در زمان شما و به اذعان همه صاحب نظران داخل و خارج از کتابخانه فعالیت‌های چشمگیری در کتابخانه صورت گرفته، است. بحث خدمات فنی، اتوماسیون و خصوصاً تصحیح و احیای متون در مرکز پژوهش، انتشار یک مجله جدی در حوزه نسخه‌های خطی و متون و جنبه‌های فنی آن، که جایش بسیار خالی بود، انتشار نشریه داخلی پیام بهارستان، ایجاد پایگاه‌های مختلف و سایر فعالیت‌های شما به عنوان مدیر یک مجموعه فرهنگی بسیار غنی از آن جمله است. لطفاً مطرح بفرمایید که چه عاملی باعث پیشرفت و موفقیت در این مجموعه بوده است؟

ج - واقعیت این است که زیربنای این حرکت‌ها با تلاش و فعالیت جناب آقای دکتر فدایی و تصویب اساسنامه کتابخانه مجلس و اختصاص یک ردیف بودجه مستقل برای کتابخانه مجلس صورت گرفته است. وقتی که امکانات خوبی در اختیار کتابخانه قرار گیرد، امکان اجرای برنامه‌ها فراهم می‌شود، یعنی نقش جناب آقای دکتر فدایی عراقی را در حرکت‌های بعدی کتابخانه نمی‌شود و نباید ندیده گرفت. زمینه بسیاری از کارها هم در زمان مدیریت ایشان فراهم شده بود. بحمدالله خداوند توفیق داد از زمانی که بنده این مسئولیت را به عهده گرفتم، با همکاری دوستان و کارکنان کتابخانه، آن حرکت‌ها به شکل جدی در عمل دیده شد. اما این که چه

عاملی غیر از این عامل اساسی و زیربنایی نقش داشت، من عامل اساسی را در این می‌بینم و همیشه معتقد بودم و هستم که باید یک مدیریت خوب و سالم فضای خوبی را برای پرورش استعدادها و بروز خلاقیت‌ها و ابتکارها و بمنصه ظهور رسیدن توان و استعداد کارکنان فراهم کند. اگر این گونه قضاوت بشود که توانسته‌ام در کتابخانه فضای کاری خوبی را ایجاد کنم، این نعمت الهی و توان را ناشی از آن دیدگاه می‌بینم، به خاطر این که من از روز اول احساس کردم که کتابخانه بهترین جایی است که یک کتابدار می‌تواند خودش را نشان بدهد. با توجه به این موضوع، در بحث مدیریت داریم که «باید از تمرکز گرایی پرهیز کرد» و این فرمول کلی مدیریت که می‌گوید «کارها را به دیگران بسپار و بدان که بهتر از خودت انجام خواهند داد». من با اعتقاد عمیق به این فرمول‌ها در کتابخانه عمل کردم و معتقدم اگر در گزینش مدیران دقت داشته باشیم و از افراد توانمند استفاده کنیم، هیچ نیازی به تمرکزگرایی در کارها وجود ندارد. تمرکز کارها در یک نفر یقیناً بازده کار را پایین می‌آورد و جلوی ابداعات و ابتکارات کارکنان و کارشناسان را خواهد گرفت. من رمز پیشرفت کتابخانه را در سال‌های اخیر در این مسئله می‌بینم که ما توانسته‌ایم به مدیران و کارشناسانمان اعتماد کنیم ولو این که جوان هستند و سوابق کاری بعضی از آنها خیلی زیاد نیست، در ضمن این که از آنها حمایت کردیم و روی کارشان نظارت داشتیم، نظارت‌های محسوس و غیر محسوس، اما این میدان را فراهم کردیم که آن چه در توان و استعداد دارند، بیرون بزنند؛ هر طرحی که در این چهار سال گذشته مطرح شده با آغوش باز مورد استقبال قرار دادیم. اگر در یکی دو مورد طرح‌هایی مطرح شده که اجرا نکردیم، حتماً با حضور طراح، مسئله را بحث کردیم و به این نتیجه رسیدیم که نباید اجرا شود. در بقیه موارد طرح‌هایی که کارکنان و کارشناسان کتابخانه مطرح می‌کردند، طرح‌های قابل قبول، مفید و کارسازی بود که ما همه را حمایت کردیم و امکانات را هم توانستیم فراهم کنیم و شاهد شکوفا شدن این خلاقیت‌ها و استعدادها بوده‌ایم. نتیجه‌اش این حرکت شورانگیزی است که در کتابخانه شاهد هستید. شاید یک عاملی را هم بشود به آن اضافه کرد و آن این که من به هیچ وجه به تحکم در مدیریت عقیده ندارم. معتقدم اگر برخوردها تحکم‌آمیز باشد، ممکن است ظواهر مطابق میل مدیر ساخته بشود اما تا وقتی که افراد همراه نباشند و دل‌ها اعتقاد به کار نداشته باشند، نباید توقع داشت که کار به خوبی انجام بشود. تلاش هر مدیری باید این باشد که طرح از درون مجموعه بجوشد و بیرون بیاید. در این صورت مدیر، پذیرنده پیشنهاد است و

می‌تواند اما و اگرهایی در موفقیت آن طرح پیشنهاد کند و در واقع انگیزه‌ای ایجاد کند برای این که پیشنهاد دهنده برود دنبال تکمیل و اثبات عملی و مفید بودن آن طرح. در این جا بزرگترین انگیزه برای پیشرفت مجموعه فراهم می‌شود و این همان چیزی است که مدیر می‌خواهد. اگر پیشنهادی از درون مجموعه نبود، آن وقت مدیر باید طرح خود را آن چنان مطرح کند که در عمق روح و جان مجری آن پیشنهاد، قناعت وجدان حاصل شود: یعنی بپذیرد که این کار باید انجام گیرد. توقع بی جایی است از کسی که هیچ اعتقادی به انجام کاری ندارد، منتظر معجزه کردن در آن کار باشیم. رفتار تحکم‌آمیز، غیر از این که استعدادهای را خفه کند و توان و خلاقیت‌ها را دچار خمودگی و انزوا نماید، یک نتیجه دیگر هم دارد و آن این که حتی طرح‌های کار ساز را هم دچار شکست می‌نماید، چون مجموعه با اعتقاد و ایمان کار نخواهد کرد. شاید یکی از عوامل توفیق کتابخانه در پیشبرد برنامه‌هایش نیز این موضوع بوده است. تلاش ما این بود که میدان را باز بگذاریم تا افراد صاحب نظر که در کتابخانه مشغول کار هستند به میدان بیایند و طرح‌های خود را مطرح کنند. پس از بحث و بررسی طرح‌ها را می‌پذیرفتیم و مسئولیتش را به عهده خودشان می‌گذاشتیم و امکانات لازم را تا حد ممکن فراهم می‌کردیم. نتیجه آن هم یک کار جدی دل سوزانه و در حد فداکارانه برای پیشبرد مجموعه بوده و - بحمدالله - با آن فضایی که از همکاری و همدلی و صمیمیت ایجاد کرده‌ایم، نقاط اصطکاک و برخورد در ارتباط بین افراد را هم صیقل زدیم، یعنی حتی در برخوردها و اختلاف سلیقه‌ها هم شاهد بروز درگیری چندانی در مجموعه نبوده‌ایم و این به دلیل تاکید بود که همیشه بر همکاری و صمیمیت داشته‌ایم. خوشبختانه مجموعه هم به خوبی جواب داده است. الان ما محیطی گرم به صورت یک خانواده داریم. تلاشمان این بوده که شغل و کار و فعالیت را همکاران جزء لاینفک زندگی خودشان بدانند و اصلاً حضورشان را در کتابخانه مجلس بخشی از هویت خودشان بدانند. همه این‌ها باعث شده که قدم‌های خوبی برای پیشرفت کتابخانه مجلس برداشته شود.

س - حاج آقای ابهری! حضرتعالی، حق شناسانه از مدیر قبل از خودتان و طرح نویی که ایشان ارائه دادند، یاد کردید، سوال این است افرادی مثل شادروان ارباب کیخسرو شاهرخ و جناب استاد حائری که نامشان با کتابخانه مجلس عجین شده است، آنها در پایه‌ریزی و تداوم بنیان کتابخانه چه نقشی داشته‌اند.

ج - طبعاً همه کسانی که در تاریخ کتابخانه مجلس برای تاسیس آن و تداوم کار آن خدمت کردند، حق بزرگی به گردن ما و به گردن جامعه ما دارند. معمولاً کارهای بزرگ به وسیله یک نفر انجام نمی‌شود. ایجاد یک کتابخانه با این عظمت کار یکی دو نفر نیست. در طول تاریخ هشتاد ساله اخیر کسان زیادی نقش ایفا کردند. ما باید قدرشناس همه آنها باشیم. من گمان می‌کنم که هر کدام در زمان خودشان نقش خود را به خوبی ایفا کردند. ممکن است به صورت کلی بپذیریم که هر کسی ممکن است خطاهایی هم داشته باشد. البته من شخصاً خطای خاصی از هیچ کدام از مدیران و کارگزاران قدیمی کتابخانه سراغ ندارم و خدماتشان هم آن قدر ارزشمند است که اگر حتی ما فرض کنیم که روزی روشن بشود که کسی می‌توانست بهتر هم کار بکند؛ اما خدمات ارزشمندش آن ضعف را می‌پوشاند. یک زمانی پایه‌گذاری و شکل دادن به یک کتابخانه مطرح بود و این کار وظیفه کسانی بود که تفکر فرهنگی داشتند. آنها وظیفه‌شان را خوب عمل کردند. یک زمانی خرید کتاب و مجموعه سازی حرف اول را می‌زد، آنها وظیفه‌شان را به خوبی عمل کردند. یک زمان تجهیز کتابخانه به دستگاه‌های جدید و مدرن مطرح و لازم بود؛ زمانی در گیروار روزهای فراز و نشیب انقلاب که کمتر کسی به فکر مسائل فرهنگی بود و حفظ این مجموعه کار دشوار و مشکلی بود؛ استاد حائری در آن زمان نقش فوق‌العاده‌ای را ایفا کردند. زمانی شناساندن منابع موجود وظیفه عمده کسانی بود که در کتابخانه خدمت می‌کردند. از قدیم الایام افراد مختلفی در زمینه تنظیم فهرست‌های کتابخانه فعالیت کرده‌اند و استاد عبدالحسین حائری هم به نوبه خودشان فعالیت‌های ارزشمندی در این زمینه داشته‌اند. هر کس در هر زمانی همکاری و مساعدت کرده و سهم خودش را ایفا نموده تا امروز ما شاهد یک چنین کتابخانه با عظمتی هستیم. همه این‌ها مسئولیت ما را سنگین‌تر می‌کند و ما واقعاً باید به این مسئولیت شب و روز بیاندیشیم و لحظه‌ای از آن غافل نشویم و این سرمایه ارزشمندی را که امروز ملت به ما سپرده حفظ کنیم و از رکود و جمودش جلوگیری کنیم و به فرزندان این ملت بهره‌رسانی کنیم. این باید دغدغه روز و شب ما باشد. عملکرد دوستان و کارشناسان کتابخانه نشان می‌دهد که این توجه وجود دارد.

س - در سخنان خود به نکته جالبی اشاره داشتید که: «دست نوشته‌ها آثار موزه‌ای نیستند بلکه باید معرفی شوند» با توجه به این که شما متولی یک کتابخانه با گنجینه عظیمی از دست نوشته‌ها

هستید، که در واقع تاریخ علم مملکت ماست، برای تصحیح و احیای آنها چه برنامه‌ای دارید، همیشه کارهای بزرگ شروع می‌شود ولی بعد از مدتی دچار وقفه می‌گردد. ترس از این است که در آینده با توجه به سوابق تاریخی کارهای بزرگ، روز کنونی متوقف بشود. با ارزیابی کوچکی که از این مجموعه ۲۰ هزار نسخه‌ای کرده‌ایم، اگر ۲۰ درصد آن هم از کتاب‌های نادر و نفیس باشد، که با توجه به همه ویژگی‌هایش قابل تصحیح باشد چیزی حدود ۴۰ سال طول خواهد کشید که بتوانیم سالی صد نسخه نفیس را تصحیح و منتشر کنیم که کار بسیار حجیم و بزرگی است. شما فعلاً چه برنامه‌ای دارید و هم برای آیندگانی که کتابخانه را اداره خواهند کرد که حداقل در این مصاحبه بتوانیم یک سند تاریخی داشته باشیم.

ج - یکی از انگیزه‌های بزرگی که در پرداختن به مسئله احیای نسخ خطی داریم، همان است که در ابتدای بحث هم اشاره کردم و آن وظیفه عموم جامعه ما و مراکز فرهنگی ما در حفظ این میراث علمی ارزشمند است که باید آنها را حفظ کنیم و از آنها استفاده کنیم. ما امروز بحث تهاجم فرهنگی را داریم؛ این بحث که یک ملتی ریشه عمیق فرهنگی چند هزار ساله دارد و در مقابل امواج بنیان کن فرهنگ وارداتی قرار گرفته است. این فقط ما نیستیم که از این مسئله احساس خطر می‌کنیم؛ تمام ملت‌های با فرهنگ دنیا از این امواج احساس خطر می‌کنند. این حرف تازه‌ای نیست که ما بزنیم. باید برای حفظ ریشه‌های فرهنگی ملتمان فکری بکنیم. اگر ملت ما بدانند که در دنیا و در تاریخ دنیا چکاره بوده‌اند، در تاریخ علم و فرهنگ و اندیشه بشری چه نقشی داشته‌اند، نسل موجود و نسل آینده به سادگی تحت تاثیر سیل این فرهنگ وارداتی قرار نمی‌گیرند. بحث دیگر، بحث گفتگوی تمدن‌هاست که از طرف رییس جمهور ما مطرح شد و در دنیا هم با استقبال خوب متفکرین و اهل نظر روبرو گردید. این حرفی است که از داخل ملت ما جوشیده که جهان باید به جای برخورد، مبارزه و جنگ تمدن‌ها دنبال گفتگوی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها باشد. در گفتگوی تمدن‌ها حرف اول را منابع فرهنگی ملت‌ها می‌زنند. یکی از منابع فرهنگی همین نسخ خطی است. این‌ها باید احیا بشود. دیدگاه‌هایی که امروز مطرح می‌کنیم، متکی بر مخازن بزرگی از فرهنگ، تمدن، بینش و اندیشه است. وجود نسخه‌های خطی در مخازن ما به صورت ناشناخته، غیرقابل دسترسی و غیرمطرح در فضای فرهنگی امروز جامعه ما، نمی‌تواند موثر باشد. طبعاً باید آنها را احیا، تصحیح و منتشر کنیم. امید من این است که با این رویکردی که در سال‌های اخیر در کتابخانه مجلس داشته‌ایم و تأثیراتی که این

حرکت در دیگر کتابخانه‌ها داشته است و موجب شده تا کتابخانه‌هایی که نسخه‌های خطی شان را به سادگی در اختیار کسی قرار نمی‌دادند، شروع به حرکت‌هایی کرده و نسخ خطی و تصاویرش را در اختیار محققین قرار می‌دهند. در جاهایی که تعبیر این بود که وقتی نسخه خطی وارد مخزن آنجا شد، دیگر به دست محقق و مصحح نخواهد رسید، حالا احساس کرده‌اند که بعضی‌ها، مثلاً کتابخانه مجلس دارد این کار را می‌کند. در کتابخانه مجلس هر محقق به سادگی می‌تواند روی نسخ خطی کار بکند، جز در موارد بسیار محدود که آن هم دلایل خاصی دارد. هر نسخه‌ای را که بخواهند در اختیارشان می‌گذاریم. هر مرکز انتشاراتی، هر مرکز علمی و پژوهشی که بخواهد روی نسخ خطی کار بکند، اگر دست همکاری دراز کند به گرمی دستش را می‌فشاریم. به بسیاری از مراکز علمی و فرهنگی، خودمان پیشنهاد می‌دهیم که کارهایی را به صورت مشترک انجام بدهیم. این فعالیت‌ها در مراکز دیگر هم اثر می‌گذارد. البته نمی‌خواهیم بگوییم که همه، تاثیر کارهای کتابخانه مجلس است. اصولاً همان موجی از فکر و اندیشه که ما را به این مسیر کشید در جاهای دیگر هم تاثیر می‌گذارد. شاید اقدام ما به عنوان خط شکن‌های این وادی، آثاری داشته باشد، ولی به هر حال این مسئله به صورت یک مسئله نهادی در جامعه ما دارد شکل می‌گیرد و جا می‌افتد که کتابخانه‌ها باید در ب مخازن نسخ خطی شان را باز کنند. محققین و مصححین تا جایی که می‌توانند، این نسخه‌ها را تحقیق، تصحیح و منتشر کنند. وقتی در کتابخانه مجلس در عرض یکی دو سال گذشته، ۱۱۰ نسخه خطی در حال تصحیح، زیر چاپ، یا منتشر شده است، این اثر خودش را می‌گذارد و کتابخانه‌های دیگر هم تشویق می‌شوند. مراکز علمی و پژوهشی که سوابقی هم در این زمینه داشته‌اند، می‌توانند در این کار احساس همراهی کنند. امیدمان این است که مرکز پژوهش ما بسیار قوی‌تر و جدی‌تر در این مسیر گام بردارد. برنامه ریزی کتابخانه مجلس هم در جهت همکاری کامل با مراکز تحقیقاتی و انتشاراتی است و امیدوارم که این بحث نهادینه شود و این حرکت مبارکی که شروع شده متوقف نشود.

س - در ارتباط با احیای نسخ خطی در سال‌های اخیر، نهضت عامه کردن میراث فرهنگی با توجه به این که حلقه مفقوده‌ای بین نسل معاصر و میراث به جای مانده از گذشته است، و کتابخانه مجلس توانسته است در این سال‌ها پیشکسوت این امر باشد، شما چه برنامه‌ای در رابطه با عرضه این هر چه بهتر ذخایر عظیم در سطح بین‌المللی در کنار

سمینارها و کنفرانس‌ها دارید، به ویژه برای تبادل منابع با کتابخانه‌های پارلمانی کشورهای دیگر؟
ج - اعتقاد من این نیست که پیش‌کسوت احیا و انتشار میراث فرهنگی، کتابخانه مجلس باشد. پیشکسوت در این زمینه، متأسفانه یا خوشبختانه، غیر ایرانی‌ها و غیرمسلمان‌ها بوده‌اند. ما می‌بینیم که از قرن پانزدهم میلادی میراث ارزشمند علمی فرهنگی امت اسلامی در کشورهای غربی مورد استفاده قرار می‌گیرد و تصحیح، ترجمه و منتشر می‌شود و به تعبیری شاید بتوانیم بگوییم که این میراث را دیگران بازشناسی کردند و به ما شناساندند. و دیگر این که مراکز علمی و فرهنگی دیگری هم قبل از کتابخانه مجلس در زمینه احیا و تصحیح نسخ، فعالیت‌های ارزشمندی داشته‌اند. اما کتابخانه مجلس هم به وظیفه خودش تا حد خوبی عمل کرده و امیدوارم از این به بعد هم ادامه پیدا کند. اما آن چه به عنوان شناساندن و معرفی هر چه بیشتر منابع موجود در کتابخانه به محققین و نسل جوان است، یکی از مسئولیت‌های ماست و خیلی از کارها را که ما انجام می‌دهیم، در همین جهت است. اگر در پیام بهارستان اطلاع‌رسانی می‌کنیم، کرونولوژی مطبوعات زنان یا کرونولوژی مطبوعات و ورزشی را منتشر می‌کنیم، می‌خواهیم بگوییم چنین منابعی در کتابخانه هست. اگر موزه را معرفی می‌کنیم، می‌خواهیم بگوییم. این بخشی از سرمایه‌های ملت است که در اختیار کتابخانه است و آماده‌ایم که با این منابع در خدمت مردم باشیم. هم چنین در بخش‌های دیگر. همه این‌ها، اطلاع‌رسانی به مردم و محققین نسبت به سرمایه‌ها و امکاناتی است که در کتابخانه مجلس می‌تواند در اختیارشان باشد و از آن استفاده بکنند. البته همراهی، همکاری و حمایت از فعالیت‌های علمی و فرهنگی چه در سطح داخلی و چه بین‌المللی نیز تا به حال روش معمول کتابخانه بوده و در کنار کنفرانس‌ها و سمینارها با برگزاری نمایشگاه از نسخ نفیس و اسناد، نقش خودش را ایفا کرده است.

س - با توجه به این که پژوهش‌های پارلمانی اصولاً در تمام دنیا جزء کتابخانه محسوب می‌شود، شما همبستگی یا تفکیک این دو مرکز را در چگونه می‌بینید و به عنوان مسئول کتابخانه چه توقعاتی از نمایندگان دارید، در بهره‌برداری از این دو مرکز علمی.
ج - این که نمایندگان چه توقعی از کتابخانه دارند و کتابخانه چه توقعی از نمایندگان دارد، به نحوی مرهون آثار متقابل این دو بر روی یک دیگر است. در تمام دنیا شاهد هستیم که بخشی از نمایندگان بر روی مسائلی که به عنوان طرح و لایحه در مجلس مطرح می‌شود، کار علمی می‌کنند. طبیعی است که ما هم توقع داشته باشیم نمایندگان ما هر روز بیش از روز قبل در زمینه اظهار نظراتشان و رأی‌هایی که می‌خواهند بدهند و قانون‌گذاری که می‌خواهند بکنند، ارتباط بیشتری با مسائل علمی و فرهنگی داشته باشند و کار علمی بیشتری بکنند. متقابلاً نمایندگان هم می‌توانند توقع داشته باشند که وقتی به کتابخانه مراجعه می‌کنند، به سادگی منابعی که مورد نیازشان است، بازیابی و دسته‌بندی شده در اختیارشان قرار گیرد تا بتوانند در امر تصمیم‌گیری و قانون‌گذاری از آنها استفاده کنند. اگر تا به حال این ارتباط متقابل در حد مطلوبی نبوده است، شاید یک مقدارش هم به دلیل ضعف ما در دست‌یابی و ارائه منابع مفید بوده است. واقعیت این است که این امکاناتی که الان وجود دارد، قبلاً وجود نداشت. شبکه داخلی روشنی که بتواند منابعی را در یک زمینه ردیف کند و در اختیار نماینده قرار بدهد، در کتابخانه نداشتیم؛ امروز داریم. شاید بعضی از وقت‌ها اگر کسی مراجعه می‌کرد، از یافتن منابع مورد نیاز در کتابخانه ناامید می‌شد؛ اما امروز می‌توانیم بگوییم که برای این نوع خدمات، در اختیار نمایندگان هستیم. اما بحث مرکز پژوهش‌ها، بله در تمام دنیا کتابخانه‌های پارلمانی وظیفه عمده شان پشتیبانی علمی از نماینده‌ها است. نماینده‌ها دفترداری دارند که به کتابخانه پارلمانی مراجعه می‌کند و منابعی را فراهم می‌کند. آنها این منابع را مطالعه می‌کنند و

در اظهارنظرها و رأی دادن در قانون گذاری از آن منابع استفاده می‌کنند؛ ولی تجربه ایران در ایجاد مرکز پژوهش‌ها، تجربه بسیار ارزشمندی بوده است. این مطلب را من در کنفرانس ایفلا ۱۹۹۹ در بانکوک مطرح کردم. آن جا گفتیم که ما در عوض این که به هر نماینده یک دفتردار بدهیم که آن دفتردار بیش از یک تخصص نمی‌تواند داشته باشد، که معمولاً این افراد از فارغ التحصیلان علوم سیاسی یا حقوق انتخاب می‌شوند و طبیعی است که به همه مسائل آشنایی کافی ندارند؛ یعنی همه منابعی که مورد نیاز نماینده است در زمینه مسائل فرهنگی، سیاسی، بهداشتی، پرورشی، اقتصادی و هر مسئله دیگری که ممکن است به صورت طرح‌ها یا لایحه مطرح شود، این افراد با تخصص محدود یعنی توان محدود در همه زمینه‌ها، بازدهی محدودی دارند. در ایران یک طرح عالی اجرا شده است که در آن به جای مثلاً دویست و نود دفتردار به تعداد آقایان نمایندگان، چند گروه پژوهشی هر گروه بین ۴ تا ۵ نفر متخصص در حد بالای تحصیلات، در زمینه‌هایی که همه موضوعات را تحت پوشش داشت، به کار گرفته شدند. یعنی ۵۰ تا ۶۰ نفر آدم متخصص تحصیل کرده در ده - دوازده گروه پژوهشی روی هر طرح و لایحه‌ای که در مجلس مطرح می‌شد، شروع به تحقیق کرده و جهات مثبت و منفی آن طرح را پس از بررسی به اطلاع نمایندگان می‌رساندند، این طرز کار دیدگاه بسیار خوبی را برای همه نمایندگان می‌توانست ایجاد بکند. بنابراین طرحی که در کشور ما پیاده شد اصولی‌تر، منطقی‌تر و با بار مالی محدودتری نسبت به طرح‌های مشابه بود. امیدواریم مرکز پژوهش‌های مجلس با توجه به مسئولیت‌هایی که بر عهده دارد، همان طور که تا به حال خدمات ارزشمندی ارائه داده، از این به بعد هم در غنی کردن دانسته‌های نمایندگان ایفای نقش کند. اگر ما احساس کنیم که کشور ما با یک طرح جدید پرچم دار یک بینش نو و یک تجربه خوب برای کتابخانه‌های پارلمانی دنیا است، برای ما بسیار شادی آفرین‌تر است تا این که بگوییم ما علاوه بر کار کتابخانه، کار مرکز پژوهش‌ها را هم می‌توانیم انجام بدهیم. من گمان می‌کنم که تجربه بسیار خوبی بود. البته بعضی از کشورها شبیه این را داشتند. یعنی درون کتابخانه‌های پارلمانی، پژوهشگرانی داشتند که کارهای شبیه مرکز پژوهش‌های مجلس ایران را انجام می‌دادند؛ اما ایجاد مرکز پژوهش‌ها کار نو و طرح موفق بود که شعاع توفیق آن می‌تواند روشنی بخش باشد برای تمام دنیا.

س - حاج آقا ابهری لطفاً زیباترین و بهترین خاطره‌ای را که در طی این چهار سال داشته‌اید اگر اشکالی ندارد بیان بفرمایید؟

ج - واقعیت این است که بعضی از کارها وقتی در کتابخانه مجلس شروع می‌شد دائماً با فضایی که در کشور ما بود، مقداری تنازعات سیاسی و مقداری عدم استقبال خوب از کارهایی که انجام می‌شود، همیشه باعث می‌شد که نسبت به کارهایی که شروع می‌کنیم دغدغه خاطر داشته باشیم که آیا امیدی هست که این کار به سرانجام خوبی برسد؟ در هر قدمی، اگر به نتایج خوبی می‌رسیدیم یا شاهد به ثمر نشستن تلاشی بودیم، آن یک خاطره خوب برای من بود. روزی که ما توانستیم بر روی اینترنت حضور پیدا کنیم و کتابخانه مجلس را معرفی کنیم روز بزرگی برای من بود، گرچه ما خیلی پرسروصدا با آن برخورد نکردیم و در واقع شروع ما یک شروع آزمایشی بود. اما می‌توانم بگویم که شاید به مدت یک هفته من در عمق وجودم غرق شادی و سرور بودم. یا روزی که توانستیم قفسه‌های مخازن را به صورت ریلی درآوریم، مخصوصاً در مورد اسناد ملی تاریخی که ناچار بودیم در کارتن‌ها و به صورت انباری نگهداریم، وقتی اسناد را بردیم و چیدیم، آن روز برای من روز بزرگی بود. روزی که اولین شماره مجله نامه بهارستان درآمد و در هفته‌ها و ماه‌های اولیه با نظر مثبت افراد صاحب نظر روبرو شد، خاطره بسیار ارزشمندی بود. گمان می‌کنم که هر روز و هر ساعت که با توفیقی روبرو می‌شویم جا دارد خوشحال بشویم. روزی که گنجینه بهارستان اولین شماره‌اش درآمد یا هر روزی که یکی از کتاب‌های ما منتشر می‌شود، خاطره‌های خوبی است که در این مدت چند سال، من هر روز با آنها برخورد کرده‌ام. زمانی که بحث ورود اطلاعات و نمایه روزنامه مجلس به نتیجه رسید، افرادی که چند سال درگیر این کار بودند خانم‌ها و آقایانی که آن را تمایه‌نویسی کرده بودند فیش برداری کرده بودند، شادی را در عمق وجود آنها و روی لبهایشان می‌دیدم، خاطره ارزشمندی بود. یا روزی که کاردکس نشریات کامل شد و در روزهای آخر بچه‌ها شبانه روز کار می‌کردند یا طرح میکروفیلم نسخه‌های خطی که قدم‌های بلندی در این راه برداشته شده است، یا روزی که بعد از سال‌ها توانستیم دستگاه‌های میکرواسکنر را برای بچه‌های میکروفیلم تهیه کنیم. وقتی احساس می‌کنی که مدت‌ها روی چیزی برنامه ریزی شده مدت‌ها تلاش شده تا امروز به ثمر نشست، این احساس بسیار شادی آفرین است.

س - حاج آقا مطلع هستید که در ۴ سال قبل تعداد مراجعین ما بین ۱۵ تا ۲۰ نفر بودند امروز بین ۳۰۰ تا

۳۲۰ نفر شدند آن روز ما ۶۰۰ نفر مجموعاً عضو داشتیم و امروز بیش از ده هزار نفر عضو داریم و متأسفانه نمی‌توانیم اعضای بیشتری را بپذیریم. با توجه به این که ظرفیت خدمات رسانی کتابخانه بسیار بالاست، اما با کمبود امکانات فیزیکی مواجه هستیم. شما در این زمینه چه طرحی دارید که این مشکل اساسی حل شود؟

ج - این از جمله کارهای بزرگی است که کتابخانه در پیش دارد. ما از چندی پیش طرح کتابخانه ۱۴۰۰ را تهیه کرده‌ایم. با توجه به این که امکان فشرده کردن مخازن را داریم و امکان استفاده از کتاب‌ها و متون به صورت دیجیتالی هم در آینده امکان بیشتری خواهد داشت، فضای زیادی را برای خدمات کتابخانه و سالن مطالعه بیش از آن چه که داریم پیش‌بینی نکرده‌ایم، اما با این حال رقم شش هزار متر مربع فعلی کتابخانه به رقمی در حدود ۴۵ هزار متر مربع فضای مورد نیاز ما در سال ۱۴۰۰ رسید و این معنایش آن است که امروز لاقلاً نصف آن را باید داشته باشیم. بنابراین امروز دچار مضیقه هستیم، اما به فکر بوده‌ایم. زمانی اختصاص بخشی از ساختمان جدیدی که مجلس خریداری کرده و به صورت چند طبقه ساخته می‌شود، در دستور کار بود که متأسفانه فریادهای کتابخانه به جایی نرسید. در این دو ساله برای ادامه کار طرح دیگری به هیأت ریسه مجلس تقدیم کرده‌ایم که مربوط به قطعه زمینی است ۶ هزار متری به نام ساختمان قدیم کمیته امداد و بسیار مناسب‌تر از مورد قبلی است که مخارج زیادی داشت و به این زودی‌ها هم قابل دسترسی نبود؛ فعلاً پی گیر این مسئله هستیم. انشاءالله برای ساختمان کتابخانه مجلس بایستی فکری اساسی بشود که معیارهای یک کتابخانه پیش رفته در آن رعایت شده باشد. امیدمان این است که این فضای ۶ هزار متری را در اختیار کتابخانه بگذارند و بسازند که لاقلاً تا چند دهه امکان توسعه در آن موجود باشد؛ چون کتابخانه‌ها دائماً روبرو رشد هستند و این موضوعی است که معمولاً در نظر گرفته نمی‌شود.

س - در ارتباط با این سوال که فضای یکی از مسائل بسیار مهم برای کتابخانه است، بعضی از کتابخانه‌ها به خاطر ویژگی‌ها و هدفی که دارند می‌توانند به سمت کتابخانه دیجیتالی بروند و همه منابعشان را دیجیتالی کنند، ولی ما یک آرشیو ملی هستیم. نشریات و اسناد تاریخی داریم؛ تحقق یک چنین فضایی را حداقل تا پنج سال آینده خیلی دور می‌بینیم. با توجه به مطالعاتی هم که شده تا یک سال آینده بخش چاپی فارسی حداقل فضای کافی را برای کتاب نخواهد داشت؛ با توجه به این که

سیاست ما محدود به حوزه ایران‌شناسی شده است، آیا این مسئله مورد نظر تان قرار گرفته است که بعضی از واحدها مثل آرشیو اسناد ملی و تاریخی یا نشریات که مراجعان ویژه‌ای دارند را به ساختمان مناسب‌تری انتقال بدهید تا فضا برای قسمت‌های دیگر باز بشود.

ج - بله ما ساختمان قدیمی کتابخانه را در همین محوطه بهارستان به شرط این که بعد از مرمت به خودمان برگردانند تحویل دستگاه مجری دادیم، ولی متأسفانه در سازمان محترم اداری مجلس در ماه‌های گذشته تصمیماتی گرفته شد و این ساختمان را برای کار دیگری اختصاص دادند. ما نامه نگاری کردیم با رییس مجلس و گفتیم که این ساختمان مربوط به کتابخانه است و حتی آرم کتابخانه مجلس که با اجر روی این ساختمان نقش شده نشان دهنده قدمت توجه به مسائل فرهنگی در مجلس ماست و این که از آغاز تشکیل مجلس به مسائل علمی و فرهنگی نمایندگان هم توجه شده است. و به لحاظ تاریخی جایی است که باید در اختیار کتابخانه قرار گیرد. ریاست محترم مجلس هم موافقت کردند و دستور مساعد دادند، ولی هنوز متأسفانه موفق نشدیم آن ساختمان را برای کتابخانه تحویل بگیریم. اگر آن ساختمان را تحویل بگیریم و یکی از بخش‌های کتابخانه را به آن جا منتقل می‌کنیم تا جای بیشتری برای منابع چاپی مان فراهم شود و با این فشار شدید روبرو نشویم.

س - مستحضرید که اسناد دست نوشته و متون ما در واقع از منابع با ارزش و متعلق به هویت فرهنگی ماست. بلاهای طبیعی و مسائلی که از طریق بشر و سایر عوامل ممکن است به آنها برسد نیز وجود دارند. کتابخانه استان قدس با تمهیداتی که انجام داده می‌تواند در فرصت کوتاهی نسخه هایش را به جای امن منتقل بکند و کتابخانه ما از این نظر در شرایط مطلوبی نیست. گذشته از تهیه میکروفیلم و اسکن که در برنامه‌های شما هست، آیا پیش‌بینی دیگری کرده‌اید؟

ج - این مسئله‌ای است که ما بایستی به آن حساس باشیم زلزله سه سال پیش استانبول به کتابخانه دانشگاه مخصوصاً بخش نسخ خطی آن که در یک ساختمان قدیمی بود صدمات بسیار زیادی وارد کرد که هنوز هم نتوانسته‌اند آن صدمات را جبران کنند. بسیاری از نسخ از بین رفت بسیاری پاره پاره شد، در مورد کتابخانه ما این از فوریت‌های ماست. البته ساختمان کتابخانه ما تا حدودی ساختمان مطمئنی است؛ اما بهر حال نباید غافل باشیم و باید یک فکر اساسی برای آن بکنیم. در طرحی که برای ساختمان آینده کتابخانه دیده‌ایم، چیزی شبیه کتابخانه استان قدس رضوی به نام قلعه کتاب پیش‌بینی کرده‌ایم. اما امروز هم به فکر هستیم و انشاءالله با تحویل ساختمان قدیمی کتابخانه در فضای موجود برای این مورد هم فکری خواهیم کرد.

س - با تشکر از این که در این گفت و شنود برنامه‌ها و اهداف کتابخانه را مطرح فرمودید. خواهشمندم بفرمایید چه موانع و مشکلاتی را در تحقق اهداف و استراتژی کلان کتابخانه موثر می‌دانید و چه راه حلی را پیشنهاد می‌دهید؟

ج - اصولاً در تمامی دستگاه‌های کشور ما مشکلات و موانعی مانند کمبود اعتبارات مورد نیاز، کمبود فضای موجود نسبت به فضای استاندارد و عدم امکان استفاده به موقع از نیروی انسانی متناسب وجود دارد. کتابخانه هم به نوبه خود با همه این مشکلات دست به گریبان بوده است. جایگاه کتابخانه مجلس و فعالیت‌هایی که قاعدتاً باید داشته باشد، سهمی که در پرچم داری و پیشرو بودن در امور کتابداری و فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در کشور به عهده دارد، حضور در فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی کشور، مسئولیتی که در امر اطلاع‌رسانی و طرح و اجرای روش‌های نوین در کشور به عهده دارد، احیا و انتشار نسخ خطی، لزوم داشتن مجله‌های علمی تخصصی و... متأسفانه برای بسیاری از

کسانی که تامین بودجه و امکانات کتابخانه به عهده آنها است، به خوبی روشن نیست. ما هر ساله طرح‌هایی را پیش‌بینی می‌کنیم، با کمال دقت محاسبه می‌کنیم، بسیاری از موارد را حذف می‌کنیم، صرفه جویی کامل را رعایت می‌کنیم، ولی با این حال وقتی پس از تصویب هیأت اماناء به کمیسیون بودجه مجلس می‌رود، یک مرتبه ۴۰ یا ۵۰ درصد آن را حذف می‌کنند. این مشکل بزرگی است. امروز مشروح مذاکرات مجلس قبل و بعد از انقلاب نمی‌تواند مورد استفاده نمایندگان قرار گیرد. باید دیجیتال‌سازی شود و در یک پایگاه اطلاعاتی موضوعات و عناوین و قوانین مختلف قابل جستجو باشد. آن وقت است که می‌بینیم بسیاری از موضوعاتی که امروزه در مجلس طرح می‌شود سال‌ها قبل در مجلس طرح شده و دیدگاه‌های عالمانه و محققانه‌ای مطرح شده که می‌تواند مورد استفاده نمایندگان باشد. طبیعی است که این طرح مخارجی دارد ولی بسیار ارزشمند است. در کمیسیون بودجه به این امر توجه کافی نمی‌شود، اتومبیل‌های ما همه اسقاطی شده‌اند. هر ساله نزدیک به نصف قیمت آنها باید صرف تعمیرات آنها بشود، باید تبدیل به احسن بشود ولی توجهی به این امر نمی‌شود. ساختمان کتابخانه غیر استاندارد و هم غیر کافی است ما برای کتابخانه مجلس امروز حدود بیست و پنج هزار متر مربع و در سال ۱۴۰۰ حدود چهل و پنج هزار متر مربع ساختمان نیاز داریم، همین حالا جای کافی در مخازن، محیط اداری، سالن و سایر قسمت‌های مربوط به مراجعین نداریم، طرح آن را هم تهیه کرده‌ایم جناب آقای بورقانی کارپرداز محترم فرهنگی هم در این امر تلاش و پشتیبانی کرده‌اند، زمینی را که در تملک مجلس است پیشنهاد کرده‌ایم که کتابخانه ساخته شود ولی به هیچ جا نرسیده است. ما امیدواریم که همان گونه که اعضای محترم هیأت اماناء به این امور فرهنگی توجه دارند و مخصوصاً با توجه به جایگاه کتابخانه مجلس تصمیم‌گیری می‌کنند، در مراحل بعدی هم به این امور توجه بیشتری بشود تا کتابخانه‌ای با این همه عظمت و فعالیت با این تنگناها روبرو نشود.

س - خسته نباشید و تشکر می‌کنم از شما که با دقت و حوصله به پرسش‌های ما پاسخ دادید و آرزو می‌کنیم که با تحقق برنامه هایتان مثل گذشته بتوانید پاسدار و احیاگر این گنجینه بزرگ باشید.

ج - من هم تشکر می‌کنم از شما و همان گونه که قبلاً هم اشاره کردم آن چه که انجام شده بیشتر ناشی از همدلی، فداکاری و صمیمیت کارکنان کتابخانه بوده و من در کنار دوستان خودم انجام وظیفه کرده‌ام.

